
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

שאלות יסוד בתולדות היהודים בארצות האסלאם - 13816

תאריך עדכון אחרון 28-11-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דוד גדג' ד"ר עודד זינגר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: david.guedj@mail.huji.ac.il; odedzinger@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:
ד"ר דוד גדג'אס;
ד"ר עודד זינגר

תאור כללי של הקורס:

סוגיות בחקר יהודי ספרד והמזרח הינו סמינר החובה של התוכנית הרב תחומית בלימודי יהדות ספרד והמזרח המכשירה תלמידים מתקדמים למחקר מעמיק בהיסטוריה, בתרבות ובמורשת של יהדות ספרד והמזרח מראשית האסלאם ועד ימינו. בקורס נעסוק בשבע סוגיות בחקר יהודי ספרד והמזרח דרך שלושה מבטים שונים הבאים לידי ביטוי בתקופה, במרחב ובשיטות המחקר. בדיון בכל סוגיה נארח חוקר אורח.

מטרות הקורס:

הכרות עם סוגיות מרכזיות בחקר יהודי ספרד והמזרח, הספרות המחקרית ודיון בספרות זו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יוכלו לגשת ולקרוא קריאה ביקורתית של מחקרים בסוגיות במחקר יהודי ספרד והמזרח ולהתייחס אליהם בכתיבתם.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות, דיון במחקרים בכיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

היסטוריוגרפיה, יהודים החברה הסובבת והמדינה, תנועה והגירה, בתוך המשפחה, מצב המחקר של יהודי ארצות האסלאם והחברה הישראלית, שאלות של זהות, הקהילה היהודית, יצירה תרבותית

חומר חובה לקריאה:

אביעד מורנו ונח גרבר, "חקר יהודי ארצות האסלאם בישראל: התפתחות ופיצולים", בתוך: ההיסטוריה הארוכה של המזרחים, בעריכת אביעד מורנו ואחרים, שדה בוקר תשפ"א, 7-31. אביעד מורנו, "חיסול, עקירה, הגירה: הסמנטיקה של ה'עליות' מארצות ערב בשיח האקדמי והציבורי בישראל", ציון פה (תש"ף), עמ' 107-125. אברהם גרוסמן, "הסוחרים היהודים כמתווכי תרבות בימי הביניים התיכוניים" מתוך תמורות בחברה היהודית בימי הביניים, ירושלים, 140-115.

בת ציון עראקי-קלורמן, "הגירת יהודים מדרום חצי האי ערב: ההקשר הרחב של המאות ה-19 וה-20", בתוך: ההיסטוריה הארוכה של המזרחים, בעריכת אביעד מורנו ואחרים, שדה בוקר תשפ"א, 256-283.

ג'סיקה מ' מרגלין, "הלכה יהודית במרחב ים-תיכוני: פרשת צוואתו של הקאיד נסים שמאמה, 1873-1883", בתוך: ההיסטוריה הארוכה של המזרחים, בעריכת אביעד מורנו ואחרים, שדה בוקר תשפ"א, 401-418.

הלל כהן, "חייו ומותו של היהודי-הערבי בארץ ישראל ומחוצה לה", בתוך: מולדות בגולה: תפיסות של שייכות וזרות בתפוצה היהודית, בעריכת עופר שיף, שדה בוקר תשע"ה, 171-200.

חביבה פדיה, "העיר כטקסט והשוליים כקול: ההדרה מן הספר והניתוב אל הספר", בתוך: חביבה פדיה, שיבתו של הקול הגולה; זהות מזרחית: פואטיקה, מוזיקה ומרחב, תל אביב 2016, 147-165. חנן חבר ויהודה שנהב, "היהודים-הערבים: גלגולו של מושג", פעמים 125-127 (תשע"א), 57-74. יורם ארדר, "הקרע בין העדה הרבנית לעדה הקראית בתקופת הגאונים", ציון עח (תשע"ג), 321-349 ירון צור, "הזהויות המודרניות של יהודי ארצות האסלאם: האופציה היהודית-הערבית", פעמים 125-127 (תשע"א), 45-56.

ירון צור, "ראשיתו של הארגון הקהילתי בקזבלנקה", בתוך: קהל ישראל: השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ג: העת החדשה, ישראל ברטל (עורך), ירושלים תשס"ד, 165-189.

מנשה ענזי, הצנעאנים: יהודים בתימן המוסלמית, 1872-1950, ירושלים 2021, 49-115.

נסים ליאון, "הסיטואציה המזרחית בחברה החרדית בישראל והתגובות לה", תרבות דמוקרטית 15 (תשע"ד), 161-191.

רינה דרורי, מעגלים והקשרים: עיונים בספרות היהודית ובספרות העברית של ימי הביניים. פרקים 7-8, 125-88.

שלמה דשן, "יהודי בגדאד במאה ה-19: הצמיחה של רב גונית מעמדית ותרבותית", זמנים 73 (2001-2000), 30-44.

David Guedj, "Jeune Israël: Multiple Modernities of Jewish Childhood and Youth in Morocco in the First Half of the Twentieth Century", *The Jewish Quarterly Review* 112:2 (2022), 316-343.

-Dotan Arad, "Being a Jew under the Mamluks: Some Coping Strategies," in *Muslim Jewish Relations in the Middle Islamic Period: Jews in the Ayyubid and Mamluk Sultanates (1171-1517)*, ed. Stephan Conermann, Bonn 2017, 21-39.

Eve Krakowski, "Maimonides' Menstrual Reform in Egypt" *JQR* 110 (2020) 245-289.

Eve Krakowski, *Coming of Age In Medieval Egypt*, Chap. 2.

Frances Malino, "Prophets in Their Own Land? Mothers and Daughters of the Alliance Israélite Universelle," *Nashim: A Journal of Jewish Women's Studies & Gender* 3 (2000), 56-73.

Lieberman, P, "Migratory Movements throughout the Islamic Mediterranean in the Early Islamic Centuries", In *The Fate of the Jews in the Early Islamic Near East: Tracing the Demographic Shift from East to West*, Cambridge 2022, 236-270.

Lucette Valensi, "Multicultural Visions: The Cultural Tapestry of the Jews of North Africa," in *Cultures of the Jews: A New History*, ed. D. Biale (New York, 2002), 887-931.

Marina Rustow, "The Qaraïtes as Sect: The Tyranny of a Construct," in Sacha Stern, ed., *Sects and Sectarianism in Jewish History*, Leiden 2011, 266-288.

Nathan Hofer, "The Ideology of Decline and the Jews of Ayyubid and Mamluk Syria," in *Muslim-Jewish Relations in the Middle Islamic Period: Jews in the Ayyubid and Mamluk Sultanates (1171-1517)*, ed. Stephan Conermann, Bonn 2017, 113-20.

Rustow, Marina. "The Genizah And Jewish Communal History", In "From a Sacred Source", Leiden, The Netherlands 2011.
Susan Gilson Miller, "The Mellah of Fez: reflections on the spatial turn in Moroccan Jewish history," in: Jewish topographies: visions of space, traditions of place, ed. Julia Brauch, et al., Aldershot 2008, 101-118.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :
הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 100 %

מידע נוסף / הערות: